

ETNOLOGIJE JE ŠKODA

V Glasniku SED let. 42, št. 3 (2002) je bil objavljen članek *Polne in še bolj polne posode*. V njem je Peter Simonič odgovoril na moj članek *Etnološko konservatorstvo in aplikativna antropologija* v Glasniku SED let. 41, št. 3, 4 (2001), ki je bil objavljen v Glasniku SED let. 42, št. 1, 2 (2002). Za odgovor se zahvaljujem, vendar so bistvena vprašanja ostala odprta.

V članku *Dediščina za prihodnost - Kozjansko 2000* (2001) (Glasnik SED let. 41, št. 3, 4, / 2001/), ki je izzval to polemiko, je namreč Peter Simonič na primeru projekta Kozjansko 2000 predstavil aplikativno antropologijo zavarovanih območij (AAZO) kot novo, pionirsko antropološko usmeritev. Ker pa to, kar naj bi bilo njeno torišče, že zajemajo različne veje uporabne etnologije (muzeologija, konservatorstvo, varstvo naravne in kulturne dediščine, etnologija v turističnih in gostinskih projektih in različnih krajevnih pobudah), je bilo nerazumljivo, da tega ni omenil. Vse skupaj je bilo še bolj nesmiselno zato, ker so konservatorski članki v isti številki, ki je bila sicer v celoti posvečena konservatorstvu, govorili prav o tem, kar naj bi počela AAZO. Nenormalno bi bilo, če bi se nihče ne oglasil.

Njegov odgovor je potrdil, da uporabne etnologije ne pozna oziroma ne upošteva; samo tako je možno razumeti samopromocijo AAZO kot nekaj pionirskega. O uporabni etnologiji ima klišejske predstave, kot nekdo, ki je samo od daleč nekaj slišal, saj pravi: »Aplikativna antropologija varovanih območij Slovenije ni konservatorski projekt, ni muzej in ni osmica, čeprav lahko vse to vključuje, in torej ne more brez zdajšnjih specializiranih znanj.« (Glasnik SED let. 42, št. 3, 56) Pravi, da današnji čas postavlja nove zahteve pred »etnografe«, češ »zdaj smo bržkone še najbolj potrebni kot prevajalci in prenosniki tradicij v tržne produkte«; temu da pravi Gačnik »etnologija razvoja«, Simonič »dediščina za prihodnost«, Rupnik pa »marketinško vzročno-posledična logika«. Nadalje pravi: »Nekateri kolegi so sicer ta zgodovinska poslansktva vede dobro razumeli že zdavnaj, vendar to ni nikakor zagotavljalo boljše afirmacije in razumevanja strokovnih usmeritev v javnosti (Kuret: obredje, Bogataj: rodelstvo in spominkarstvo). Še kako se

torej zavedam dolge poti, ki jo je slovenska etnologija (in z njo antropologija) prehodila do danes. Zato sem tudi kritičen.« (n. d., 57) Peter Simonič ne pove, kaj sploh to je, »prenosniki tradicij v tržne produkte«; kaj delajo v istem košu Gačnik, Simonič, Rupnik, Kuret in Bogataj; ali je »prenašanje tradicij v tržne produkte« isto kot »afirmacija in razumevanje strokovnih usmeritev v javnosti«; do česa je kritičen, kje je njegova kritika? Aplikativno antropologijo utemljuje s tržnostjo, z uvajanjem civilne družbe in trajnostno naravnostjo – vse to v uporabni etnologiji že obstaja, a očitno so to zanj le nedorečeni poizkusi; kot da bi nekaj papirnatih fraz odtehtalo delo, znanje, izkušnje in rezultate.

Simonič tudi pravi, da bo treba za AAZO na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo »okrepiti in pretresti znanje iz zgodovine (slovenskega) fevdalnega gospodarstva in temeljev ekonomske antropologije« in da bodo morali »vsaj okvirno spoznati sodobno biologijo in meteorologijo ter sploh bolj razmišljati o klasičnem razmerju med kulturo in naravo («ekološka antropologija»).« (n. d., 56) Ob tem se postavlja vprašanje o razmerju AAZO ne samo do uporabne etnologije, ampak tudi do temeljnih etnoloških znanj. Zakaj bi na edinem oddelku za etnologijo v Sloveniji, za slovensko etnologijo pa sploh edinem na svetu, razvijali zgodovino fevdalnega gospodarstva, ekonomsko antropologijo, biologijo in meteorologijo, ne pa etnologije gospodarstva (gospodarskih strategij, panog, postopkov, orodij, odnosov in tako naprej po posamičnih pokrajinah)? Saj se vendar etnologija pri nas lahko študira samo na OEiKA, antropologija pa še marsikje drugje in biologija in meteorologija sta tudi univerzitetna študija. Še zlasti etnologom, ki se bodo zaposlili v »trženju«, kar si Simonič obeta kot rezultat AAZO, bi koristilo etnološko znanje o gospodarstvu, še posebej v drugi polovici 20. in na začetku 21. stoletja, veliko bolj kot biologija in meteorologija. Simonič tudi pravi, da »nekateri na dobro plačanih delovnih mestih težko razumejo stisko, ki jo čutijo diplomanti, ko se udinjajo na zavodu za zaposlovanje«, in da je sam bil v takem položaju, od tod njegov aktivizem (n. d., 57). Menim, da bi

za večje zaposlitvene možnosti diplomiranih etnologov že zdavnaj lahko poskrbeli člani OEiKA, če bi monopol, ki ga imajo, razen v muzeologiji in konservatorstvu, v vseh vejah uporabne etnologije izkoristili za to, da bi omogočili zaposlitev svojim študentom. Za to ni treba čakati na AAZO. Kjerkoli pa se bodo diplomirani etnologi in kulturni antropologi zaposlili, bodo dobro delali le, če bodo dobro obvladali temeljno etnološko znanje.

O raziskovalnem delu projekta Peter Simonič pravi: »Zanimivo, ampak aktualnemu raziskovalnemu projektu na Pohorju sem dal povsem spontano naslov Etnološki temelji regijskega parka Pohorje; ker vključuje raziskave, na temelju katerih bo mogoče izdelati konceptualni (teoretski) aparat antropologije varovanih območij. Brez primerjalnih – torej etnoloških – raziskav v nacionalnem in mednarodnem prostoru ne bo šlo.« Kako pa naj bi se raziskava, ki je etnološka, sploh imenovala drugače kot etnološka? In če je raziskava etnološka, zakaj se njena uporaba imenuje aplicirana antropologija? Ali ni že preveč imen za tako malo stroke?

V bistvu bi se Peter Simonič moral lotiti na Pohorju antropološke raziskave, saj se je opredelil za antropologijo, ker mu, kot pravi, »kakršna je trenutno na OEiKA, dejansko ponuja več teoretskih in komparativnih izzivov, kot mi jih je poprej lahko etnologija«. (n. d., 56) Da bi antropologija na OEiKA imela identiteto in bi res pomenila kakovostni presežek etnologije, bi bilo vendar treba doseči z antropološkimi raziskavami, ne pa z etnološkimi. Ob etnologiji kulturna antropologija na OEiKA še nima identitete. Prepoznavna je zlasti po dvoličnem odnosu do etnologije (etnologijo prezira, ker jo preveč potrebuje zase), po citatomaniji in še po nečem: v vsakem antropo/etnološkem besedilu, ne glede na kontekst, je kak stavek ali namig na mitičnost nacije in mitsko nacionalno vezanost etnologije.

V opombi pod črto Peter Simonič navaja in komentira »poučen intervju s slovensko ministrico za kulturo Andrejo Rihter«. Takole pravi: »V pogovoru z Božidarjem Jezernikom in Tanjo Rozenberger - Šega je omenila (ministrica Andreja Rihter, op. a.), da se etnologija ne bi smela ukvarjati samo s kmetstvom. Če tu vidi problem ministrice

za kulturo skoraj štirideset let po Kremenškovem epistemološkem rezu (navedeno je delo S. Kremenška, Ljubljansko naselje Zelena jama kot etnološki problem, 1970, op. a.), potem se lahko odkrito vprašamo, kje smo – ali, morebiti, ste – prekratki in kaj stroko dejansko mrtvi. (n. d., 57)

Ministričina izjava je lahko zanimiva, drži pa ne (ministrica tudi ne more dobro poznati etnologije in ji tega tudi ni treba). Najprej sploh ni jasno, kaj je mišljeno »kmetstvom«; najbrž so to kmetje, ki živijo od kmetijstva? Saj ni res, da se etnologija ukvarja samo z njimi. Morda bi bilo možno reči, da se ukvarja pretežno s podeželjem; a kaj bi bilo v tem narobe? Ali že imamo preučena naselja, gospodarske načine, družbene odnose, družino, sorodstvo, migracije, urbanizacijo, proletarizacijo, slovstveno folkloro, glasbo in tako naprej, recimo, na podeželju na Slovenskem v 19. in v 20. stoletju? Bilo bi lepo, če bi imeli, ker bi potem veliko vedeli tudi o mestih. A tudi v mestih samih je bilo že precej etnoloških raziskav. Etnologija mest je najizvirnejši prispevek ljubljanskega oddelka za etnologijo, tega predmeta pa, žal, ni na urniku OEiKA.

Med etnologi so verjetno konservatorji najmočnejše vezani na podeželje, kar pa je po moji izkušnji rezultat smiselne delitve dela na zavodih za varstvo kulturne dediščine. Ves čas, odkar so etnologi zaposleni na zavodih, je ogromno dela z vrednotenjem in varovanjem nepremične dediščine na podeželju. Etnologi so za to delo zelo primeri, ker vidijo vrednost anonimnih stavb in objektov, ki nimajo razpoznavnih stilnih kvalitet, zato pa pričajo o načinu življenja ljudi, pripadnikov različnih socialnih in poklicnih slojev, gospodarskih dejavnosti, družinskih tipov in individualnih usod. Zato je etnolog na zavodih največkrat pristojen za podeželje. Vendar je treba povedati, da so na zavodih nastali tudi dobri elaborati o posameznih stavbah ali predelih trgov in mest in so se etnologi vključili tudi v interdisciplinarno revitalizacije starih mestnih jeder. Tega ministrica ne more vedeti, moral pa bi vedeti Simonič. Neumestno je, da navaja njeno izjavo kot argument. Nagnenje antropo/etnologov k samozaničevanju njihove etno in samopovečevanju antropo polovice je že prav simptomatično. To nima nič skupnega s kritičnostjo.

Če bi bila kulturna antropologija kulturna, naj bi spodbujala razvoj etnoloških predmetov na oddelku in si prizadevala za pretok dosežkov slovenske etnologije v študijski program. Če etnologije ne bo več, bo antropologija obvisela v praznini. A etnologije je že zdaj škoda.

V zadnji številki Glasnika SED je pomotoma izpadel del besedila prispevka Petra Simoniča z naslovom Polne in še bolj polne posode. Avtorju se za neljubo napako opravičujemo ter manjkajoči del objavljamo tokrat.

Uredništvo Glasnika SED

Ko bodo študentje dojeli načela ekonomske antropologije in kulturnega menedžmenta, bomo – tako vsaj upamo – dobili generacije inovatorjev, upravljavcev in recenzentov kulturnih projektov – v mestu in na vasi. Verjamemo, da bodo tako usposobljeni laže našli zaposlitev. Ne verjamem pa, da se zavedate, kako velik strokovni in pedagoški napor je to – vseh, ki delamo na Zavetiški 5.

Z lepimi pozdravi

V Ljubljani, 30. maja 2002

P. S.: Opravičujem se, ker ne poznam vaše dela v solinah v Sečovljah – upam pa, da nimate nič s tem, da pod sečoveljsko blagovno znamko prodajajo – tunizijsko sol.

V resnici vam moram biti hvaležen, saj ste uredništvo revije po svoje prisilili, naj mi dodeli dodaten prostor za argumentacijo. S prispevkom, ki ste ga kritizirali, smo tako ali tako prekoračili dovoljeno število znakov.

In naj vas ob koncu še vljudno zaprosim, da me v prihodnje ne utrujate več z »etnoantropo« polemiko, ker imam dovolj drugih nalog. Z veseljem pa bom sprejel sleherno debato o metodoloških labirintih našinega dela.

